

**Tomáš Rafa.
Donatello and Open Society**

Michał Jachuła, Tomáš Rafa

Dokumentacja złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 61. Międzynarodowej Wystawie Sztuki
w Wenecji w 2026 r. (fragment)

Koncepcja wystawy z autorskim tematem przewodnim do Pawilonu Polskiego na 61 Międzynarodową wystawę sztuki w Wenecji w 2026

Tomáš Rafa *Donatello and Open Society*

Projekt podejmie działanie ze zmultiplikowaną rzeźbą Donatella w Słowacji w trakcie Biennale w Wenecji i jednocześnie polegać będzie na prezentacji kopii rzeźby wraz z materiałami filmowymi Tomáša Rafa w Pawilonie Polskim w Wenecji. Przedsięwzięcie w nurcie sztuki krytycznej to gest protestu i działanie na rzecz wolności obywatelskich, odzyskania prawa do uczestnictwa w życiu publicznym i kulturze oraz tworzenia kultury w warunkach demokratycznych. Koncentruje się na nacjonalistycznych zwrotach politycznych oraz roli kultury w państwach UE. W szczególności dotyczy Słowacji – państwa w sercu Europy, które stało się areną hybrydowej wojny Rosji z Zachodem, miejscem narastających tendencji nacjonalistycznych, dezinformacji i aktów sabotażu. Konsekwencją tego jest izolacja Słowacji w Europie i na świecie, brak możliwości rozwoju kultury, prezentacji twórczych osiągnięć współczesności i dziedzictwa przeszłości oraz nierespektowanie praw i wolności obywatelskich.

Punktem wyjścia działania i wystawy Tomáša Rafa jest popiersie Cecílii Gonzagi Donatella, „aresztowane” bezpodstawnie przez urzędników słowackiego Ministerstwa Kultury w maju 2025 r. Marmurowy portret włoskiej magnatki w zbiorach Muzeum Spiskiego w Levoczy do niedawna uchodził za pracę z XIX w. Dzięki badaniom historyczki sztuki Marty Herucovej uznany został za dzieło Donatella. Historia majątku i rzeźby – własności rodziny Csaky – splądrowanej przez wojska radzieckie, następnie przejętej przez komunistyczne władze jest typowa dla Europy Środkowej. Po II wojnie światowej pałac przekształcono w ośrodek poprawczy. W 1975 r., popiersie znalazło się w Muzeum Spiskim, gdzie przechowywano je do maja 2025 r. Ministra kultury Martina Simkovicova (z prorosyjskiej Słowackiej Partii Narodowej) podjęła decyzję o usunięciu unikatowej rzeźby z muzeum w asyście policji

z obietnicą wystawienia gdy „warunki będą sprzyjające”. Zarekwirowane arcydzieło niedostępne dla obywateli mówi o problemach świata przerabianych wielokrotnie w konfliktach przeszłości i teraźniejszości. Kultura jest zakładniczką polityki, a niewinna rzeźba z portretem młodej kobiety z XV w. zakładniczką władzy.

Działanie z rzeźbą polega na wykonaniu kopii dzieła Donatella w skali 1:1 na podstawie gotowego skanu 3D (2 egz. w marmurze; 30 egz. wydruki 3D), przekazaniu ich instytucjom sztuki i podmiotom tworzącym sieć Otwartej Kultury w Słowacji oraz symultanicznym wystawieniu kopii **w miastach Słowacji w trakcie Biennale w 2026**. Rzeźba stanie się symbolem oporu i protestu, służącego zmianie społecznej i demonstracji sprawczej siły sztuki. Konsekwencją ma być odzyskanie i publiczne wystawienie oryginału.

Wystawa w Pawilonie Polskim skomponowana będzie z kopii rzeźby Donatella oraz krótkich dokumentów wideo o niszczeniu kultury w Słowacji. Kilkukanałowy dokument pokazany na ekranach obejmie materiały wideo Ruffy z ostatnich lat oraz nowe nagrania.

Projekt unaoczní potrzebę stawienia czoła rosnącym zagrożeniom dla wolności obywatelskiej i artystycznej w państwach prawa. Za pomocą środków audiowizualnych i zmultiplikowanego artefaktu wskazuje pilność podjęcia działań przeciwko rosnącemu wpływowi nacjonalizmu i rządów, które dążą do ingerowania w sektor kultury i kreatywności, naruszając prawa człowieka i praworządność. Projekt przybliży oddolny słowacki ruch Otwarta Kultura i wartości reprezentowane przez Społeczeństwo Otwarte takie jak humanitaryzm, równość i wolność polityczna. Ciężar projektu w polu aktywizmu i sztuki rozłożony między Wenecję i Słowację wzmocni sprawczą moc sztuki oraz siłę obywateli świata w walce o demokratyczne wartości.

Exhibition concept with a theme for the Polish Pavilion at the 61st International Art Exhibition in Venice in 2026

Tomáš Rafa *Donatello and Open Society*

The project undertakes action with multiplied Donatello's sculpture in Slovakia during the Venice Biennale and simultaneously presents a copy of the sculpture, along with film footage by Tomáš Rafa, at the Polish Pavilion in Venice. This critical art project is a gesture of protest and an advocacy for civil liberties, freedom to participate in public life and culture, and free creation of culture in democratic conditions. It focuses on nationalist political shifts and the role of culture in EU countries. It particularly concerns Slovakia – a country at the heart of Europe that has become the arena of Russia's hybrid war with the West, a place of growing nationalist tendencies, disinformation, and acts of sabotage. This has resulted in Slovakia's isolation in Europe and globally, a lack of opportunities for cultural development, impossibility for presentation of contemporary creative achievements and the legacy of the past, and disrespect for civil rights and freedoms. The starting point for Tomáš Rafa's work and exhibition is Donatello's bust of Cecilia Gonzaga, which was causeless "arrested" by officials of the Slovak Ministry of Culture in May 2025. Until recently, the marble portrait of the Italian magnate in the collection of the Spiš Museum in Levoča was considered a 19th-century work. Thanks to research by art historian Marta Herucová, it was recognized as a Donatello work. The history of the estate and sculpture – property of the Csaky family – plundered by Soviet troops and subsequently taken over by the communist authorities is typical in Central Europe. After World War II, the palace was converted into a correctional facility. In 1975, the bust was transferred to the Spiš Museum, where it was stored until May 2025. Minister of Culture Martina Simkovicová (from pro-Russian Slovak National Party) decided to remove the unique sculpture from the museum, with police assistance, promising to exhibit it when "conditions are favorable." A confiscated masterpiece, now inaccessible to citizens, speaks about world problems repeatedly rehashed in past and present conflicts.

Culture is a hostage of politics, and an innocent sculpture of a young woman from the 15th century is a hostage seized by authorities.

The action with sculpture involves production of 1:1 scale copies of Donatello's work based on a completed 3D scan (2 copies in marble; 30 copies as 3D prints), donating them to art institutions and entities that belong to the Open Culture network in Slovakia, and simultaneously exhibiting copies **in Slovak cities during the 2026 Biennale**. The sculpture will become a symbol of resistance and protest, calling for social change and demonstrating the transformative power of art. The aim is to regain and to present the original artwork on public display .

The exhibition at the Polish Pavilion will consist of a copy of Donatello's sculpture and short video documentaries about the destruction of culture in Slovakia. The multi-channel documentary, presented on large TV screens, will include Rafa's video footage from recent years and new recordings.

The project will highlight the need to confront the growing threats to civil and artistic freedom in legal states. With audiovisual means and a multiplied artifact, it demonstrates the urgency of taking action against the growing influence of nationalism and governments seeking to interfere in the cultural and creative sectors, violating human rights and laws. The project will highlight the grassroots Slovak Open Culture movement and the values represented by Open Society, such as humanitarianism, equality, and political freedom. The project's weight in the field of activism and art, distributed between Venice and Slovakia, will strengthen the agency of art and the power of citizens of the world in the fight for democratic values.